Elektrijaamade asutamine majandusministri loal.

Kõrvaldatakse raskused kõrgepingeliinide ehitamisel võõrale maa-alale.

Majandusministeeriumis valmis elektri ja gaasi seadus.

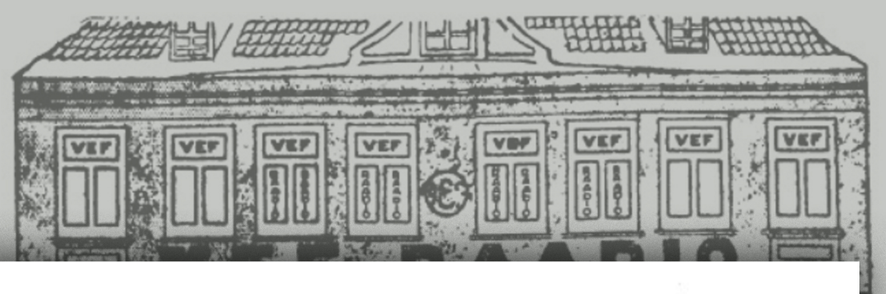

TÄNAST LEHTE 12 LHK.

Üksiknumber 7 senti.

UUS EESTI

Laupäeval, 12. novembril 1938

Nr. 310 (1083) — 4. aastakäik

Ägedaid rünnakuid Hispaanias

Valitsusvägede pealetung Segre rindel nurjunud.

ETA. Salamanca, 12. now.

(DNB.) Francolaste sõjateadaandes ütelda kse, et francolaste väed on Ebro frondil wallutanud palju kõrgustikke. Wõitlustes on wangi langenud 400 walitsuswäelast. Segre frondil on ebaõnnestunud wastase rünnakud, küsjuures ta on kaotanud mitusada meest surnutena ja üle 2.000 mehe wangidena. Castellonl frondil walitsuswägede rünnakud on olnud tagasijõrjetud. Francolaste lennukid on pommitanud sõjalisi eesmärke Valencia sadamas.

(Havas.) Walitsuswägede sõjateate järele on walitsuswäed löönud tagasi francolaste ägedad rünnakud Ebro tsoonis, küsjuures francolastele on jünnitatud raskeid kahjusid. Segre jõe paremal kaldal francolased on sooritanud ägedaid wasturünnakuid walitsuswägede positsioonidele. Wõitlused sealses piirkonnas jatkuwad. Idafrondil rannikusektoris walitsuswäed on energiliselt tagasi löönud mitu francolaste rünnakut.

(Havas.) Ametlikult teatatakse, et 10. augustist kuni 1. nowembrini on francolaste lennukid sooritanud 64 pommitusretke, kus on saanud surma ja haawata 993 isikut.

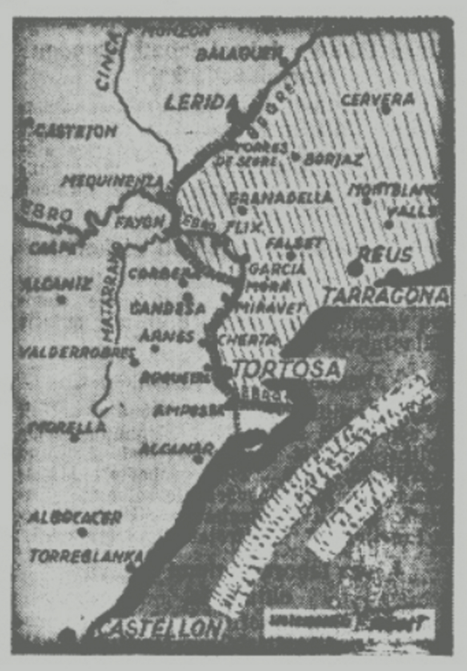

Ebro rinde kaart.

Sel rindel on ligi kaks nädalat juba peetud wihaseid wõitlusi, suurte kaotustega mõlemal poolel. Nagu kaardilt näeme, jookseb seal rindejoon kaunis täpsalt piki Ebro jõge, ainult üht jõekaart ei tee ta kaasa. Seal püüwad walitsuswäed alles jõe paremal kaldal. Maa-alad, mis nende käes, on kaardil wiirutatud. Walitsuswäed tungisid üle Ebro jõe juuli lõpul ja hiljem suruti nad peale tagasi. Kaardil näeme rindejoont ka piki Segre jõge, nn. Katalonia fronti, kus walitsuswäed alustasid hiljuti üllatuslikku wasturünnakut, mis aga on ebaõnnestunud.

Atentaat Serb'as.

Skopljes tapeti walitsuserakonna senaator.

ETA. Belgrad, 12. nowembril.

(DNB.) Lõuna-Serbia maakonnalinnas Skopljes tapeti eile uulitsal walitsuserakonna senaator Hadishi Ristic. Keegi töötu nimega Jostic laskis tema pihta mitu pauku rewolwrist. Senaatorit saatew kohaliku tubakawabriku direktor sai raskesti haawata. Pärast oma weretöös mõrtsukas tappis ka enda. Arwatakse, et roima põhjuseks oli isiklik kättemaks. Senaator Ristic oli peaminister Stojadinowitshi erakonna tunnustatumaid poliitikuid.

Väga huvitav ja sisukas on

KALENDRITE KUNINGAS

Naistesõber

1939. aasta

Ostmisel võrreldge teiste kalendritega ja veenduge. Ei ole paremat kalendrit. Hind ainult 30 senti. Müügil kõikjal.

„Nädala pärast Kantoni".

Hiina väed alustasid suurt vasturünnakut. — Kolm väeosa tungib korraga Kantoni poole.

ETA. Tshungking, 12. nowembril.

(Reuter.) „Nädala jooksul Kantoni!" on Hiina wägede hüüdlauseks, kes alustasid oodatud suurt wastnrünnakut Lõuna-Hiinas. Teatatakse, et kolm Hiina wäeosa ajawad oma ees Jaapani wägesid. Esimene Hiina wäeosa tungib Kantoni poole lääne poolt, teine põhja poolt piki Jungjung-Tshunghua maanteed, kuna kolmas opereerib Kantonist edela pool, umbes 13 miili kanguselt linnast. Samal ajal on wäga aktiiwsed hiinlaste fissifalgad, eriti Kanton-Koulunni randtee piirkonnas. Teatatakse, et 30 Jaapani sõjalaewa on koondunud Futshon kohale.

Hiina telegrammid mõõnawad nüüd, et Tshangsha frondil jaapanlased on wallutanud Jungtshengi. Neljapäewal 18 Jaapani lennukit fündas esimest korda Liuzjangi, mis asub Tshangshast ida pool. Teatatakse, et õhurünnak on nõndnud umbes 1000 inimohwrit.

Frondilt Tokiosse saabunud telegrammis teatatakse, et Hiina väed Wuningi ja Sinshui piirkonnas (Siu jõe ääres Kiangsi prowintsis) on alustanud taganemist lääne poole. Jaapanlased on wallutanud Tungtsheni ja on juba tunginud Hunani prowintsi. Samal ajal Jaapani suurtükiwägi on alustanud Jojangi pommitamist Kantoni-Hankou raudteel, kuna jaapanlaste teine kolonn tungib edasi Tshangsha suunas. (Reuter.)

Kindral Milleri lood uuesti päevakorral.

Tantsijatari armusuhted mängus?

ETA. Pariis, 11. now.

(DNB.) Pariisi ajalehtede huwi keskpunktiks on äkki uuesti tsaariaegse kindrali Milleri asjaär, kes teatawasti 22. septembril 1937. aastal kadus Pariisist jäljetult ja kelleist arwatakse, et ta on küüditatud Nõukogude Wenesse. Kindral Skoblini abikaasa ülekuulamisel on kindlaks tehtud rida wasturäägiwusi. Teatawasti kindral Skoblin, keda kahtlustatakse kindral Milleri küüditamises, kadus silmapiirilt ühel ajal kindral Milleriga. Selles asjaärist näib mängiwat eriline osa juut Eitigon, nagu teatab „Journal". Lehe teatel olemat kindral Skoblini abikaasal olnud armusuhteid juut Eitigoniga 1924. aastast saadik ja ajal, millal ta esines tantsijatarina Plewitskaja nime all. Juut olemat teda toetanud sestsaadik rahaliselt. Nüüd on juurdlusel äkki tekkinud kahtlus, et Skoblini abielupaar on ühes juut Eitigoniga organiseerinud kindral Milleri küüditamise. Ülekuulamisel kindral Skoblini abikaasa on selgunud, et ta ei olemat mainitud juuti kohanud juba mitu aastat. Ent juurdlusel on selgunud, et proua Skoblin oli kohanud Eitigoni ja tema abikaasat kaks päewa enne kindral Milleri küüditamist. Teine kahtlusmoment on selles, et kohtamispaik, kuhu kindral Miller läks 20. septembril 1937. aastal, et kohata kedagi saladuslikku isikut, ja kust ta ei tulnud enam tagasi, asub Eitigoni korteri otseses läheduses. Lõpuks leht toonitab, et ühel ajal kindral Milleriga olemat Pariisist kadunud ka Eitigon. Protsess proua Skoblini wastu algab Pariisis 5. detsembril.

Uus valitsus Türgis.

Wälisministriks Saradjoglu.

ETA. Ankara, 12. nowembril.

(Havas.) Peaminister Djelal Bayar moodustas uue walitsuse. Muudatusi on ainult wälis-, sise- ja kohtuministri kohtadel. Uueks wälisministriks on Rüstü Arasi asemel Saradjoglu, kes oli seni kohtuministriks. Siseministri kohale on määratud rahwuskogu senine abiesimees Saydam. Kohtuministriks on Uran.

Ungari riigihoidja Kosices.

ETA. Budapest, 12. nowembril.

(DNB.) Riigihoidja Horthy astus täna oma wägede eesotsas Kosicesse. Linna peakiriku kellade helin teatas ajalooliselt fündmuselt. Kohe hakkasid helisema ka kõigi teiste kirikute kellad kogu Ungaris. Suuremais linnus segunes kelladehelin suurtükkide mürtsudega. Raudteerongid, trammid ja kõik teised liiklusabinõud peatusid ja kõigis ettewõtetes oli üheminutiline tööseisak. Lippude ja lilledega ehitud Kosice pakkus unustamatut pilti. Riigihoidja Horthy sõitis hobuse selsas läbi jubeldawate rahwahulkade linna. Peaplatsil terwitas teda peaminister Imredy walitsusliikmete eesotsas. Kohal olid ka mõlema koja esimehed ja teisi riigimehi. Horthy esines kõnega, milles ta wäljendas Ungari tänulikkust sõbralike suurriikide wastu. Ungari on tänulik ka Poolale, kes otsustawail silmapilkudel seisis Ungari kõrwal. „Meie terwitame ka mitteungarlasi, kes Ungari uutes piirides on uuesti leidnud oma wana kodu. Neid ootab Ungari südamete poolehoid, kindlustades neile täielikku keele ja kultuuri wabaduse." Riigihoidja kordas wiimast seletust ka slowaki keeles.

Araablased ähwardawad üldise mässuga.

Jeruusalema suurmuftl.

Araablaste rahwusliku liikumise juht ja Palestiina mässu õhutaja, inglaste wastane, põgenenud Palestiinast. Araablased nõnawad nüüd, et nende esindajate hulgas ka suurmufti kutsutaks kawatsetud konwerentsile Londoni, kuid Briti walitsus seisab kindlasti selle wastu.

ETA. Beirut, 11. now.

(Havas.) Woodhead'i komisjoni aruanne Palestiina küsimuse kohta on hommikumaal araablaste ringkonnis wõetud wastu ägeda pahameelega. Palestiina kaitsekomitee on saatnud märgukirja Briti walitsusele, milles tähendatakse muuseas, et Palestiina küsimust wõib lahendada ainult araablaste ja Inglismaa wahel. Ei juudid ega ka Rahwasteliit ei ole õigustatud wahele segama. Edasi rõhutatakse, et araablased ei wõi iial wastu wõtta otsust, millega wõetakse neilt jalatäitki maad. Juhul, kui Inglismaa jääb oma kawatsuste juure, ähwardatakse kõigi araablaste üldise mässuga.

Muhameedlaste kõrgema nõukogu esimees Beirutis, on omalt poolt seletanud Havasi esindajale, et mässutule kustutamiseks ja inglaste rahustamiseks on waja toetuda neljale elemendile: Palestiina suurmuftile, mässujuhtidele, maalt wäljasaadetud juhtidele ja Londonis wiibiwale Araabia delegatsioonile, kellel on täielikud wolitused suurmuftilt.

Kinnitati olümpiamängude eelarve.

ETA. Helsingi, 11. nowembril.

Wabariigi president kinnitas 1938. aasta eelarwe olümpiamängude jaoks. Eelarwe on kooštatud 200 miljoni Soome marga suuruses. See summa muretsetakse obligatsioonilaenu teel, mis lunastatakse wiie aasta jooksul.

Tshehhi presidendiks Chwalkowsky?

Uueks peaministriks saavat Czerny. — Välisministeeriumi juhtimine slowaki kätte.

ETA. Praha, 11. nowembril.

(DNB.) Peaminister Syrovy esistumisel astus eile pärast lõunat kokku ministrite nõukogu, millest wõtsid osa ka Slowakkia peaminister Tiso ja Rutseenia peaminister Wolosin. Poliitilisist ringkonnist kuuldub, et koosolekul on otsustatud uue riigipresidendi kohale esitada ainsa kandidaadina senine wälisminister Chawalkowsky. Presidendi walimine toimub tõenäoliselt tulewa nädala algul. Walitsus moodustatakse sel puhul ümber järgmiselt: peaminister — senine siseminister Czerny, wälisminister — slowakk Krno. See on esimene kord, kus wälisministriks saab slowakk. Peale selle on koosolekul otsustatud laiali saata kõik erakonnad. Slowakkide ettepanekul moodustatakse ühtluserakond. Peaminister Syrovy ülendatakse marsjaliks.

Tshehhi uus ülesehitamine.

Sõprus Saksaga ja Kesk-Euroopa riikidega.

ETA. Praha, 11. now.

Noorpõllumeeste erakonna häälekandja „Brazda" on awaldanud Tshehhoslowakkia ülesehitusprogrammi. Mainitud erakonda kuuluwad ka Tshehhoslowakkia wälisminister Chwalkowsky ja endine peaminister Hodza. Wälispoliitilise ala koh'a üteldakse programmis, et Tshehhoslowakkia tahab säilitada sõprust kõikide riikidega, eriti aga Saksamaaga ja Kesk-Euroopa maadega. (Reuter.)

Slowaki minister Durcansky ja riigisekretär Karmasin sõitsid neljapäewal Berliini, et tutwuda majandusprobleemidega ja töötegemise küsimustega. (Havas.)

Slowakkia peaminister Tiso on annud ühele saksa ajakirjanikule interwjuu, milles ta käsitles Slowakkia wahekorda tulewikus Saksamaaga, kui ka saksa wähemusrahwuse arengut Slowakkias. Tiso seletas muuseas, et meie oleme arwamisel, et on juba positiiwselt areneemas normaalne ja sõbralik koostöö sakslaste ja slowakkide wahel. Saksa rahwagrupp saab majanduslikuks ja kultuurilise autonoomia, mis on kohandatud antud olukorrale. Slowakkias jääb endiselt kehtima üldine walimisõiguse. Saksa erakond wõib töötada täiesti kitsendamatult. Slowakkias on sakslasi umbes 150.000 inimest. „Meie ootame Slowakkias asuwailt sakslasilt, et nad aitawad kaasa suhete arendamisele Slowakkia ja Saksamaa wahel," ütles Tiso. (DNB.)

Chwalkovsky, tulevane Tshehhoslovakkia president?

Saksas plaanitsetakse

uusi karme samme juutide vastu.

Münchenist kõik juudid 48 tunni jooksul välja.

ETA. Berliin, 11. now.

(Reuter.) Saksa walitsuse juhtiwad liikmed, kaasa arwatud ka Hitler, marssal Göring, Hitleri asetäitja Rudolf Hess, propagandaminister dr. Göbbels ja wälisminister von Ribbentrop, pidasid mõõdunud õhtu koosoleku, et aruteda abinõusid, mida kawatsetakse tarwitusele wõtta juutide wastu. Arwatakse, et need abinõud awaldatakse reedel. Ametlikes ringkonnis ollakse arwamisel, et juutide wastu tarwituselewõetawad abinõud on wäga karmid ja waljud.

ETA. München, 11. now.

(Havas.) Kõik Müncheni juudid pidid endid eile enne kella kuut õhtul registreerima politseikomissariaadis ja andma komissariaadile üle oma korterite ja garaažide wõtmed. Juutidele anti 48-tunniline tähtaeg Münchenist lahkumiseks. See tähtaeg hakkas maksma 10. nowembril kella 16-st alates. Hulk juute pidid lahkuma hotellidest. Paljud juutide eramajad on maha põletatud. Münchenis oli eile õhtuni wanaistatud 500 juuti, nende hulgas ka palju naisi.

Hitler ja wälisminister von Ribbentrop wiibiwad praegu Münchenis.

Vastukaja Inglise ajakirjanduses.

ETA. London, 11. now.

(Reuter.) Briti ajalehed on awaldanud palju artikleid juudiwastaste meeleawaldiste kohta Saksamaal. Artiklitele on pandud pealkirjad, nagu „Saksamaa must päew", „Wihane kättemaks", „Pogromm" jne. „Times" kirjutab muuseas, et üksi juut kogu Saksamaal ei saa terwitada ega heaks kiita kuritegu, mis on maksnud Saksa diplomaadi elu Pariisis. See abitu wähemusrahwus on saanud jälle kättemaksuakti ohwriks, mis on palju julmem kui kõik senised sarnased aktid. Üksi wälismaa propagandist ei wõiks juutustada hirmsamaid asju, kui neid tulikahjusid ja julmusi, mida on teostatud mustkaartlaste poolt kaitseta isikuile, ja mis on häbistanud Saksamaad. Reisse meeleawaldustesse on kas segatud Saksa wõimud wõi nad ei suuda säilitada awalikku korda, millega nad nii wäga kiitlewad. Miljonid sakslased põlgawad häbi ja teotust, mis on langenud nende nimele, kirjutab „Times".

„Daily Telegraph" kirjutab muuseas, et eilne metsikus Saksamaal on tekitanud kogu tsiwilisseeritud maailmas õudust. Natside kättemaks on käesolewa sajandi hirmsamaid fündmusi.

„News Chronicle" kirjutab, et rahwussotsialistide brutaalsus on sama põlastaw kui kahetsuswäärne on selle põhjus. Säärase metsikuse ja tooruse alusel ei ole lootust kokkuleppe saawutamisele. Saksa juhtide ja Briti rahwa wahel.

Vatikan protesteerib

uue fašistliku abieluseaduse wastu.

ETA. Watikan, 11. now.

(Havas.) Uus fašistlik abieluseadus, mis keelab kõigile Itaalia kodanikele abiellumise mitteaarialastega, on Watikani poolt leidnud hukkamõistmist ja põlastust. Püha Tool näeb selles seaduses konkordaadi ilmset rikkumist ja on otsustanud esineda protestiga fašistliku walitsuse juures. Watikan ei wõi jääda üksköikseks mainitud seaduse suhtes, kuna see on wastuolus konkordaadi tingimustega ja katoliku kiriku põhidogmaga. Kirik ei tee wahet rassi wahel, waid ainult usu wahel. Selleft küsimusest näib kerkiwat delikaatne probleem Püha Tooli ja fašistliku reżiimi wahel. Praegu ei ole ette näha, kuidas seda küsimust korraldada, nii et see rahuldaks mõlemaid pooli.

Meeleavaldused ei olnud organiseeritud

ETA. Berliin, 12. nowembril.

(Reuter.) Öösel wastu reedet on Berliini uulitsailt kaotatud kõik jäljed eelmise päewa meeleawaldustest. Ainult laudadega kinnilöödud juudi äride aknad meenutawad mõõdamineile neid fündmusi. Kahjusid hinnatakse kümnete miljonite markadeni. Propagandaminister Göbbels, kes wõttis eile wastu wälismaa ajakirjanikud, lükkas kategoorilisel ümber kuulduised, nagu oleksid neljapäewal toimunud juudiwastased meeleawaldused olnud organiseeritud wõi nagu oleks pandud toime rüüstamisi. Göbbels rõhutas, et meeleawaldused olid spontaansed rahwa tunnete wäljendused.

Briti juutide kaitseks astuti samme.

ETA. London, 12. nowembril.

(Reuter.) Briti asjadeajaja Berliinis Ogilvie Forbes on astunud Saksa walitsuse juures samme Briti kodanike julgeoleku kindlustamiseks, seoses juudiwastaste meeleawaldustega. Kuuldawasti on need sammud määratud kaitsma Briti juutide isiklikku julgeolekut ja warandust Saksamaal.

Kindral Balodisele Prantsuse aumärk.

ETA. Riia, 12. nowembril.

Prantsuse saadik Riias Triper andis eile sõjaministrile kindral Balodisele, kui Läti wägede ülemjuhatajale wabadussõjas, ülemaumõõga Prantsuse walitsuse kingitusena.

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu